ЗМІСТ

Дитя песиголовців

КУПИТИ

Переглянути та купити книгу на **ridmi.ua**

Про книгу

УКРАЇНСЬКЕ ФЕНТЕЗІ

Марта на прізвисько Відьма знає, чому батько повернувся з-за річки саме таким. Та вона досі не уявляє, що тепер їй робити і як його врятувати. Здається, єдина людина, котра може допомогти, — класний керівник Людвіг Штоц, та він віднедавна дуже сильно змінився. І це не дивно: після того, як в місті з'явилися песиголовці, все пішло шкереберть. Так, неначе минуле прокинулося й проростає у теперішньому житті гострими драконячими зубами...

«Дитя песиголовців» — довгоочікуване продовження «Пороху із драконових кісток», роману, що потрапив до фіналу премій «Рейтинг критиків», «Літакцент» та «Книгуру» та був рекомендований Міністерством освіти України для додаткового читання у шкільній програмі з української літератури.

Чому варто читати:

«Дитя песиголовців» увійшло до п'ятірки кращих українських книжок 2018 року за версією відеоблоґерів, а також у рейтинг «Найважливіших українських книжок 2018 року». У грудні 2018 року портал «Барабука» назвав «Дитя песиголовців» кращим українським фентезі для підлітків, а вже у 2020 році книга отримала премію ім. М. Коцюбинського в категорії «Дитяча література». У травні 2019 року Володимир Арєнєв увійшов до списку «25 кращих письменників України».

СЕЗОН КІНОВАРІ

Дитя песиголовців

Володимир Аренєв

СЕЗОН КІНОВАРІ

Рука майстра жанру фентезі Володимира Арєнєва створює переконливий світ, що своїм злободенним єством може конкурувати з дійсністю. Загадки тут відпускаються розважливо, чітко відміряними порціями, як той самий заказаний порох на шальках терезів, і добряче збивають читача з пантелику. Можна тільки уявити, як втішено хихоче автор, маскуючи сліди свого павучого плетива. Зрештою, читач і незчується, як дрібні підліткові проступки привідкриють завісу над катастрофою цивілізаційного масштабу. Ця книжка про жаховиськ різного штибу, про страшних Чужих (у філософському, а не голлівудському значенні), а також про «радіоактивне» зло, що отруює все навколо.

Валентина Вздульська, письменниця,
літературна оглядачка

СЕЗОН КІНОВАРІ

Дитя песиголовців

ір
єв

ЛАССА
видавництво
2018

Художник: *Продан О. В.*

© Володимир Арєнєв, 2018
© Продан О. В., ілюстрації, 2018
© Ілюстрація на обкладинці — Продан О. В., дизайн — Панченко О. І.
© ПП «АССА», 2018
© mrgaser, e-pub, 2020
ISBN 978-617-7670-23-9

Пролог

Чесна угода

Коли прийшла стара, була ніч — глуха, мертва. Дві хати ще тліли, і от вона вийшла з диму та полум’я між ними, волосся її було сивим, шкіра — сірою, з очей сочився гній. Одіж на ній була білою, з бірюзовими та сердоліковими вставками, — й ані сажа, ані бруд не заплямили її. Простувала стара нечутно, але в лівій руці несла дзвіночок, звичайний, глиняний, час від часу вона струшувала ним — і тоді лунало тихе, мелодійне постукування.

Вони спершу не повірили своїм очам, перезирнулися. Попередні дні видалися непростими. Взвод потрапив у пастку, довелося відступати, на хвості в них висіли місцеві з банди «Худих гулів». Потім у тому клятому селищі Сантехнік підхопив заразу, коли це стало ясно, уже були інфіковані Пінгвін, Махорка, Нарвал, Гвинт та Гриб. На додачу ще мусили дбати про врятованих дітей — хлопчик не хотів ані їсти, ані пити, просто сидів із великим пальцем у роті, а дівчинка розгойдувалася з боку в бік і повторювала: «Йахайахайахайаха…».

Від «Гулів» якось вдалося відбитися, та проблеми на цьому не вичерпалися. Відступали по території, яку ніхто у взводі не знав.

Капітан привів їх у якесь сільце, але виявилося, хтось уже провів там зачистку буквально перед їхнім приходом. Лишалося два варіанти: негайно іти звідти чи перечекати ніч. Зрештою вирішили ризикнути, Махорка доживав останні хвилини, Грибу теж лишалося не більше години.

Раймонд з Елоїзом стояли на вахті. Чекали будьчого. Коли почули стукання дзвіночка, Раймонд подумав, що це вівця, яка відбилася від отари. Зрадів: свіже м’ясо зараз не завадило би.

Але це була не вівця. Це була стара.

Вона вийшла з просвіту між жаристими хатинами, дим то затуляв її, то розвіювався.

Раймонд сказав:

— Стояти! Руки вгору.

Не кричав, не хотів лякати дітей — хлопчик тількино заснув, а дівчинка нарешті перестала вити це своє «йахайахайаха».

Дим знову оповив стару, Раймонд подивився на Елоїза, той кивнув. Діти дітьми, але всі вони знали про смертників. Із перших днів в учебці їм втовкмачували: втратив пильність — готуйся до позачергового дембеля, у новісінькому, з голочки, цинковому костюмі. Якщо, звісно, тим, хто лишиться живим, буде що туди покласти.

— Стояти!.. — Він уже готовий був вистрілити, спершу попереджувальний у повітря, потім по ногах, а потім на ураження, все, як учили, — але стара вийшла з диму — і виявилася анітрохи не старою.

— Доброї ночі, — сказала вона.

Гості було трохи за тридцять. Очі чисті й ясні, неймовірно великі, із чорними зіницями й розкішними віями. Повногруда, граційна, зі шкірою білою, майже сяючою. Раймонд подумав, що якщо покладе їй руку між лопатками, побачить власну долоню крізь одежі, шкіру, тіло. Дивна думка, але зараз вона здавалося чимось цілком звичайним.

Всупереч смороду брудних тіл і спаленої плоті, всупереч гару Раймонд відчував її запах — запах свіжих шовкових одеж і шафрану.

— Я прийшла із миром, — сказала гостя. Голос у неї був дзвінкий, співучий. Зовсім без акценту. — Я прийшла забрати тих, кого повинна забрати. І запропонувати угоду — на знак вдячності за те, що ви привели їх сюди.

— Угоду? — перепитав Елоїз.

Замість відповіді вона присіла й поставила перед ними доладний глечик, розфарбований у тон її одеж: бірюза і сердолік, розтяті візерунком білих ліній. Звідки він узявся, Раймонд так і не зрозумів.

— Угоду, — повторила гостя. — Чесну угоду. Таку, в якій обидві сторони отримують зиск.

Ні, подумав Раймонд, ні, після чесної угоди обидві сторони не тільки щось отримують, але й щось втрачають. Не забувайте про це!..

От тільки нічого сказати він не встиг. Тому що гостя поклала поряд із глечиком ще одну річ — рівну й гладеньку, трошки жовтувату, схожу на кістку доісторичної тварини, і Раймонд подумав: усе це сон, всього лиш сон, і я взагалі не Раймонд Баумгертнер, я — його донька, Марта, Марта Баумгертнер, учениця випускного класу, Марта на прізвисько Відьма, моя мати померла, коли мені було тринадцять, а батько мій нещодавно повернувся з-за ріки і теж помер — там, за рікою, і я намагаюся знайти спосіб оживити його і пробачити його, або хоча би оживити, зараз продзвенить будильник і я прокинуся, і піду до Інкубатора, а потім зустрінуся з Віктором, а це сон, просто сон, один із тих, які я бачу, коли батько у себе на кладовищі грає на флейті, оцій от флейті, яку поклала переді мною стара, що виявилася нестарою, точніше — перед ним, це все сталося із ним, не зі мною, не зі мною!

І тоді гостя поглянула просто на неї й спитала:

— То що, ти укладеш зі мною угоду, Марто Баумгертнер?

Ця книга належить ***Видавництво «АССА», м.Харків***.

ЧАСТИНА ПЕРША

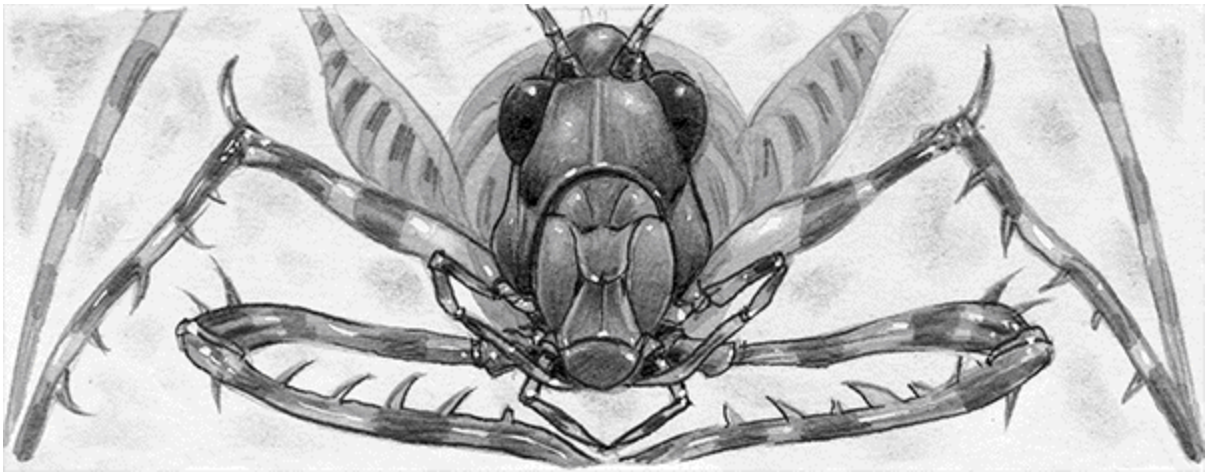

Розділ 1

Настінний живопис

Того дня, коли з’явилися песиголовці, Марта з самого ранку сиділа в Інкубаторі. Пізніше вона дивувалася: адже не було жодних передвість — не засяяли вогні у небі, не народились у черниць сивоволосі немовлята, не з’явилося жодної дивної незапланованої програми по телику…

Була субота, за вікном сіявся липкий, холодний дощ, юні журналісти сперечалися про те, чим заповнити порожню колонку. Марта не втручалася, неуважно дивилася на стіну будинку навпроти, думала про те, де б знайти роботу.

На стіні було намальовано знак — перекинута на бік пташина клітка. Клітка без дна, із якимись дивними ремінцями замість нього.

От уже днів п’ять чи шість такі знаки з’являлися в найрізноманітніших місцях: на гаражах, партах, машинах. Учора ввечері у когось у стрічці Марта навіть бачила відповідний смайлик.

Запитати, подумала вона, в Чепуруна. Щось же воно має означати.

Але цікавості не було — тільки смутна ранкова сонливість та приреченість. Гурток доживав останні дні, і Марта навіть не могла сказати, що саме його добило. Відсутність Штоца? Велике завантаження в школі у журиків?

А може — те, що Марта надто зайнята власними справами?

— Дамо прогноз погоди, — запропонувала Білка. — Наприклад, про повінь — що кажуть, коли чекати…

— Офігенна буде газета, високий клас! — озвався Дзвін. — Ще можна про курс валют додати або сонник.

Він затнувся. Решта промовчала — навіть Білка.

Марта знала, чому. Сни віднедавна були складною темою.

— Не сваріться, — сказала вона. — Про повінь якщо з історичною довідкою — чому б і ні? Ну, питання ж актуальне. І про звичаї можна: про кисільну купіль, стрілянину варениками.

Жук сидів за компом, бездумно клацав ручкою. Щодві хвилини тиснув на «F5», перевіряв пошту.

— Пауль обіцяв, — сказав він глухо, наче самому собі. — Отже, зробить. Час іще є.

Часу в них справді було повно: Штоц поїхав, і раптом виявилося, що поспішати наче й нема куди. Нема куди й ні для чого.

Це стало помітно не одразу: позаминулого вівторка вся команда ще була сповнена ентузіазму, вони цілий випуск присвятили звитяжному гасінню пожежі у спортзалі й власному виграшу… Потім якось усе само собою пішло на спад. Кілька людей вже пропустили заняття, сам Штоц так і не з’явився, у школі казали — узяв відпустку за власний рахунок, але це було на нього геть не схоже: поїхати не попередивши. Те, «переможне», число вони закінчили, наступне зробили за інерцією, а нинішнє буквально вимучували.

Марта знала, що це буде останнім. І вони теж, здається, знали.

— Слухайте, — сказав Хобот, — на фіг усе. Сьогодні ж у нас кіно, не забули? А я квиток вдома залишив. Давайте згортатися й розходитись, правда.

— До сеансу ще п’ять годин, — невпевнено відповів Жук. — Устигнемо. Не можна так. — Він знову натис на клавішу. — Номер треба здати… у нас терміни… а Пауль залізно обіцяв.

Це теж, мабуть, було ознакою розпаду. Молодшого Будару вони кликали на ім’я, прізвисько йому так і не вигадали.

Хоча, подумала Марта, може, просто поважають. Поважають і побоюються.

Загалом було за що: він і далі малював ці свої дивні малюночки. Вочевидь, рідше — чи показував не все і не всім, тут Марта не була впевнена. Для газети, звісно, вони не підходили, Пауль навіть не намагався їх пропонувати; замість цього робив карикатури, доволі смішні (і ядучі, чого вже) — завдяки їм попереднє число залайкала купа народу.

Це було ще одне нововведення, яке вони дозволили собі, коли поїхав Штоц. Марта сама запропонувала — гадала, хоч так вдасться їх розтормошити. Зрештою, Штоц забороняв брати матеріали з Мережі, то чому б не викласти в Мережу готовий продукт? Стінгазета — це, звісно, добре, але треба йти в ногу з часом. Інакше виходить гурток не юних репортерів, а реконструкторів, чесне слово!

Жук до ідеї поставився скептично, а от решта сприйняла з надією. Реальна, паперова стінгазета зворотний зв’язок їм забезпечувала нечасто, переважно у вигляді вподобайок під селфі, зробленими поряд із цією, власне, газетою. А тут — спільнота, обговорення, все як у дорослих!

Але й ця ідея припізнилася: вподобайки вподобайками, а журиків із кожним заняттям приходило дедалі менше. Лишалося ядро, найстійкіші. А тепер, схоже, і Пауль відколовся.

— Ангіна в людини, — похмуро повідомив Жук. — Всяке буває.

Із ним ніхто не сперечався. Білка з кимось чатилася по телефону, Хобот відкрив одразу кілька вікон у браузері, переглядав новини й дайрики. Марта зважувала, як би так педагогічніше повідомити: мовляв, люди, справді час розходитися, — і тут раптом Хобот сказав:

— Є пропозиція. Тільки цур одразу не наїжджати.

— Звісно, давай, — кивнула вона.

— У нас же ж є один толковий матеріал. Якщо Пауль захворів, а часу обмаль — давайте його ставити. Ви що, забули? Стаття Дрона, про горщикисамоварки.

— Стаття, — уточнив Жук, — яку пан Штоц зарізав.

— По-перше, Дрон її переробив. По-друге, вона за десять днів он скільки вподобайок у нього в дайрику зібрала! І взагалі, тема актуальна, можемо, до речі, поряд і прогноз погоди поставити.

Це був хід над ходами, прийом настільки ж підступний, наскільки й успішний. Раніше він би Хоботу, ясна річ, не допоміг, але зараз, коли вони з Білкою та Жуком лишилися утрьох, — Жук опинився у меншості. Марта, відчуваючи себе трошки зрадницею, стала на бік Хобота: так, передруківка з інтернету, але формально ж Дрон робив статтю для них, і потім, цільові аудиторії зовсім різні.

— І часу, — простодушно додала Білка, — геть мало. А в нас терміни.

Жук хотів був щось заперечити з приводу авторських прав, мовляв, Дрона би варто спитати, а він невідомо де, — але це взагалі був не аргумент.

— Ми ж не винні, що предки в нього раптом вирішили чкурнути в гості до якоїсь троюрідної тітки, куди навіть інтернет не провели! Чи гадаєш, Дрон був би проти?

Жук зітхнув, зажадав від Хобота негайно текст Дрона, «на додаткову редактуру», а Білці наказав готувати прогноз погоди. Твердиня впала!

Завдяки цьому вже за півгодини Марта була вільна й ні від кого не залежала. Вона кинула смску «Виходжу, скоро буду :)», ще написала Ніці: «Вибач, форс-мажор, у кіно не потрапляю», зібрала чашки, що лишилися після журиків, і вимила їх у туалетному вмивальнику. Наостанок перевірила спільноту в «Друзях» (п’ятнадцять вподобайок, комент «Новий випуск, ухтишка!»); вимкнула комп, вдягла куртку. Розчесала волосся, стоячи перед вузьким, у старечих темних плямах, дзеркалом.

У ньому ж побачила, як прочиняються двері.

— Шукаєте когось?

— Ні, — м’яко, майже вибачаючись, сказав незнайомець. Він причинив за собою двері й із цікавістю роззирнувся. — А юні журналісти, виходить, уже своє відпрацювали?

Незнайомець стояв так, що Марті його було ніяк не обійти, — та він, здається, цього не помічав. Пробігся пальцями по великих, опуклих ґудзиках плаща, ворухнув плечима, але плащ не зняв.

Дивився він при цьому на Марту — із тією-таки благодушною цікавістю. На маніяка був не схожий; та справжні маніяки, кажуть, якраз на самих себе й не схожі.

— У разі чого, — попередила Марта, — я на допомогу не кликатиму. Я ходила у гурток східних єдиноборств.

— У секцію, — посміхнувся незнайомець. Голос у нього був м’який, домашній. І сам він мав вигляд такого собі типового доброго дядечка із заморських сімейних комедій: невисокий, з акуратною лисиною й акуратними ж вусиками щіточкою. — Якщо єдиноборства — то у секцію. Коли брешеш, будь уважніша до деталей, будь ласка. Саме в них вся сіль.

Він повів акуратною, вузькою, майже жіночою долонею:

— Запросиш присісти, Марто Баумгертнер?

Марта мовчала, засунувши руки у кишені куртки. У лівій лежав балончик, віднедавна багатьом у Ортинську батьки купували такі-от.

Проти маніяка він, мабуть, не придався би. Але акуратний не був маніяком. Принаймні не у звичному сенсі цього слова.

— Ви, — сказала Марта, — самі впораєтеся, без запрошення. Кажіть, що хотіли, я поспішаю.

Він кивнув, мовляв, ок, узяв до уваги, потім підніс руку й подивився на великий, розміром із ґудзика, циферблат. Теж, як і ґудзики, чорний — тільки із помаранчевими іскорками відзначок по колу.

— Найближчі півгодини-годину в центрі будуть затори, але я компенсую твою затримку. Присядьмо все-таки. Мене, до речі, звуть пан Рудольф Хаустхоффер. Даруй, що не представився одразу, якось збила ти мене з пантелику своїм натиском.

— Я, типу, маю знати ваше ім’я?

— Це навряд чи. — Він усе-таки вхопив один зі стільців за спинку, розвернув і всівся боком, закинувши ногу на ногу. Черевики в нього були цеглистого кольору і чисті, хоча за вікном, подумала Марта, напевне сльота.

— Я не з тих, про кого пишуть у газетах, — сказав пан Хаустхоффер. — Я людина нецікава, і робота в мене, зрештою, нудна. Нудна, але важлива.

— Ви доктор, — згадала раптом Марта. — Я вас бачила — тоді, в лікарні, у дворі, коли привезли…

— Коли привезли твого батька, — спокійно погодився він.

— І потім іще раз, на медогляді. Ми здавали картки, а ви сиділи за сусіднім столом і розмовляли із братом Тамари Кадиш.

— Так і було. — Здається, пан Хаустхоффер навіть задоволений, що Марта його впізнала. — В цьому моя робота переважно й полягає. Зустрічатися із людьми. Розмовляти. Розв’язувати їхні проблеми. Я дійсно в певному сенсі доктор. Терапевт, можна сказати.

Марта байдуже стенула плечима:

— Ну, тоді ви точно помилилися дверима: тут нікому ваша допомога не потрібна.

Пан Хаустхоффер моргнув кілька разів, наче ці слова знову збили його з пантелику. Очі в нього були великі, опуклі, з іскристою райдужкою. Губи вузькі, ніс короткий, ніздрі широкі, із плавними обводами. На старанно поголеному підборідді проглядала ямочка — як єдина, ледве помітна вада.

— Це навряд чи, Марто, — сказав пан Хаустхоффер із легким докором. — Я рідко помиляюся. Але — до справ, адже час спливає.

В руках у нього раптом опинився жовтуватий, елегантний футляр. Пан Хаустхоффер вийняв із нього окуляри, акуратно розвернув їх і насунув на ніс. Перегорнув нотатничок.

— Скажи, будь ласка, коли ти востаннє бачила Маттеуса Ольчака?

— Кого?

Пан Хаустхоффер поглянув на неї з-над вузьких скелець:

— Маттеуса Ольчака. Одного з твоїх підопічних. Його матеріали, серед інших, з’явилися в останньому числі вашої стінгазети. От уже, — він знову поглянув на циферблат, — хвилин тридцять п’ять як обнародуваної в Мережі.

У номері було кілька матеріалів, але Марта одразу здогадалася, про який саме запитує акуратний пан Хаустхоффер. Подумала: спершу Штоц, тепер цей. Далися їм ті горщики.

Якщо, звісно, справа у горщиках.

— Ви про Дрона, — сказала вона, посміхнувшись. — То ми від безнадії, якщо чесно. У нього всі тексти дубуваті, ніколи нічого не поставиш, але не можна ж увесь час відмовляти, це жорстоко. Та й у нас терміни, а всі розхворілися.

— Марто, — сказав він м’яко, — ми ж дорослі люди. Ти ще й поспішаєш. Мені повторити запитання?

Вона стенула плечима:

— Та ні, не треба. Я просто подумала, ви через статтю, вона справді має дивний вигляд. А бачила я його… тижні зо два тому, щось таке. У спортзалі, коли макулатуру збирали. Після цього він у гурток не приходив, може, образився і попросив батьків, щоб перевели до якогось іншого. Так буває. А вам він, якщо не секрет, навіщо?

Пан Хаустхоффер слухав її і робив позначки у блокноті. Потім перегорнув сторінку, спитав, не підводячи погляду:

— А що його друзі? Не згадували раптом — хоч на уроки ходив?

— Я не запитувала…

— Але взагалі, — провадив він тим-таки тоном, навіть не дослухавши, — дивно: «образився і попросив, щоб перевели». Якщо не помиляюся, за весь час твоєї роботи в Інкубаторі жодна дитина з гуртка пана Штоца не пішла.

Вона ледве стрималася, щоб не гримнути, мовляв, якщо ви такий поінформований, якого вужа вдерлися сюди й ставите свої запитання.

Та ні, подумала Марта, ти ж на це й розраховуєш, я знаю. А от не дочекаєшся.

Вона знову стенула плечима:

— Раніше — не йшли, а тепер почали. Пан Штоц другий тиждень у відрядженні… Та чого це я, ви ж самі все знаєте.

Пан Хаустхоффер нарешті відволікся від свого нотатника.

— Ну, — сказав, — не слід мене переоцінювати. Я не всезнаючий, на жаль. То, виходить, від того понеділка Маттеус Ольчак на прізвисько Дрон в Інкубаторі не з’являвся? І у школі, вочевидь, теж — принаймні ти його там не зустрічала.

— Не зустрічала, — як на сповіді, зізналася Марта. Останній раз вона бачила Дрона, коли він — якраз у понеділок — заявився в гараж разом із Паулем Бударою та Жуком. Коли приніс їй подарунок на день народження.

Подарунок цей був із нею й зараз: великий, бурштинового кольору жолудь на срібному ланцюжку. Дрон так пишався ним: «ми його знаєш, як здобували!.. всією редакцією!.. »

Про те, що батьки повезли його до якоїсь троюрідної тітки, Марта дізналася випадково, за кілька днів. І особливої уваги не звернула: повезли та й повезли, зараз у Нижньому Ортинську не кращі часі, може, робота якась трапилась чи інші причини з’явилися. У неї вистачало власних клопотів, щоб забивати собі голову такими речами.

Треба, подумала вона, перечитати. Що ж він там такого стрьомного навигадував, наш Маттеус.

— А все-таки, — сказала вона, склавши руки на грудях, — що, власне, сталося? У нас гурток останнім часом серйозно так змалів, знаєте. А ви тільки Дроном цікавитеся.

Пан Хаустхоффер із доброю посмішкою вже збирався щось відповісти, але завмер, хіба тільки вуха не здійняв чи там вусики-антенни не розвернув до вікна. Марта спершу не зрозуміла, в чому річ, а потім і сама почула: десь на проспекті вили, стогнали «борсукові» сирени. Із кожною секундою виття їхнє ставало дедалі голоснішим, нарешті воно злилося в єдину ноту, що дзвеніла так — аж скло у вікнах затремтіло. Це тривало недовго, секунд п’ять-шість, потім виття знову розпалося на окремі підвивання, що ставали тихішими, згасали…

Марта відчула, як по спині потягнуло холодком — звідкись ізнизу, від копчика, і вгору, до шиї.

— Не звертай уваги, — сказав пан Хаустхоффер. — Звичайні запобіжні заходи. Тебе це не торкнеться. Візьми-но. — Він вийняв із внутрішньої кишені візитівку того ж кольору, що й футляр для окулярів. Простягнув Марті картонний прямокутник. — Зателефонуй мені, будь ласка, якщо щось дізнаєшся про хлопчика чи його батьків. Рідні шукають, хвилюються. Кажуть, давно не виходили на зв’язок. Вдома їх теж не бачили, я у сусідів запитував. А за нинішніх часів, — додав він тим-таки доброзичливим тоном, — це погана ознака.

Пан Хаустхоффер підвівся, знову поглянув на годинник.

— Гадаю, вони вже почали вивантажувати. Ходімо, я відвезу тебе, куди скажеш.

— Зачекайте, — сказала Марта. — Хвилинку. Ви дещо забули.

Він обернувся, здійняв чорні акуратні брови. Хотів перепитати, але Марта не лишила йому такої можливості.

Звісно, це була справжнісінька авантюра. Імпровізація, на додачу надто ризикована. Хаустхоффер — це тобі, люба, не п’яненький пан Трюцшлер, навіть не Штоц. Поки він вважає тебе найзвичайнісінькою, ти, може, й у безпеці. Але якщо підставишся… якщо він збагне…

Марта не знала, хто він такий, але всім нутром відчувала: за все своє життя вона не зустрічала нікого небезпечнішого за цю людину із доброзичливим голосом.

І все-таки проґавити таку оказію вона не могла.

— Ми, — збрехала Марта, — домовлялися. Питання за питання. Ви спитали. Тепер моя черга.

Він завмер, остовпів, наче знову почув сирену. Зморгнув раз, вдруге.

— Так, — сказав. — Так. Запитуй, звісно ж.

— Ви були у лікарні. Коли привезли батька… й інших. — Марта облизнула губи. Погляд від Хаустхоффера не відводила, дивилася прямо в очі. *Тисла* поглядом. — Що із ним сталося? З ними всіма.

Він мовчав секунди дві-три, але їй здалося — довго, нестерпно довго. *Тиснути* було важко, наче самими кінчиками пальців втискати величезну пенопластову пластину у ванну, заповнену по вінця смердючим желе.

— Що сталося? — перепитав пан Хаустхоффер. — О. Дійсно. Гарне питання. — Він моргнув ще раз і раптом посміхнувся їй м’якою, котячою посмішкою. — Добре, коли діти турбуються про батьків. І погано, що їм не завжди повідомляють правду.

Марта чула його зараз наче з-за товстелезної пластини пенопласту, обклеєної старою ватою. І пластина ця повільно, невблаганно притискалася до *її* обличчя, вичавлювала повітря з легенів, рішучість — із серця, надію — з душі.

— Вони всі померли, Марто. Це цілком закономірно. Якщо вирушаєш, грубо кажучи, на війну, ти ризикуєш саме померти. В певному сенсі — й помираєш. Але, запитаєш ти мене, як же так: от вони, ходять, розмовляють, сміються… — Пан Хаустхоффер перервав себе, хитнув головою: — Та ні, не сміються, це я, мабуть, перебільшив. Але загалом — так же, запитаєш?

Марта промовчала. Все, про що вона зараз думала, — як би всотати в легені хоч півковтка свіжого повітря.

Телефон, згадала вона. Цей акуратний сучий син залишив мені телефон, значить, не вб’є, значить, я йому навіщось потрібна.

— Так, — сказав пан Хаустхоффер, — можна бути мертвим — і ходити, розмовляти, навіть, уяви собі, сміятися. Мертві, Марто, набагато приємніші за живих. Мертвим не сняться кошмари. Їх не розшарпують даремні сумніви і безглузді бажання. Мертві, Марто, це надійна основа будь-якої держави. Хоча, — додав він, — навряд чи тебе хвилюють такі матерії та масштаби — і правильно, молоді люди повинні турбуватися про сім’ю, про власне майбутнє, а не забивати голову різними дурницями. То що, я задовольнив твою цікавість?

Він і сам дивився з цікавістю — так Стефан-Миколай розглядав особливо рідкісні екземпляри жуків.

Марта кивнула, розтягнула губи в недбалій посмішці.

— Цілком. — І все-таки не витримала, закашлялася.

Пан Хаустхоффер раптом опинився зовсім поруч. Він постукав Марту по спині сухою, вузькою долонею. Зазирнув в очі:

— Так легше?

Їй дійсно стало легше: невидимий шар пенопласту щез, Марта вдихнула на повні груди, трохи відсторонилася.

— Молодим людям, — наче нічого й не сталося, сказав пан Хаустхоффер, — варто було б трохи більше довіряти старшим. І, наприклад, не перти на рожен. Як гадаєш, хто я? Чудовисько? Запитала б по-людськи, я б відповів. У мене теж, до твого відома, був батько.

Він зняв окуляри, витягнув футлярчик і обережно помістив їх на замшеве ложе.

— Це, — хрипло сказала Марта, — від нього? Подарунок вашого батька?

Запитала просто щоб запитати. Ворухнула плечима, подумки зашипіла: там, де долоня торкнулася куртки, під тканиною шкіру пекло — як від гірчичників.

Пан Хаустхоффер здригнувся і звів на Марту погляд, майже здивований.

— Певною мірою, — відповів він. — Певною мірою. Ну, ходімо, я підкину тебе, заодно дещо поясню.

В Інкубаторі, як зазвичай у такий день і в цей час, нікого не було, вони спускалися давніми, рипучими східцями, і пан Хаустхоффер говорив: дивна річ, у цьому вашому місті всі живуть наче у казці, ніхто наче не знає, що за будь-яке бажання треба платити, я не про гроші, хоча й за гроші теж треба чимось платити, наприклад, життям, і от прошу, повернулися до вас ваші рідні, неживі-здорові, а ви ніс вернете, що за люди, чесне слово, гаразд ще твій батько, там особливий випадок, але решта, всіх, майже всіх виселили у склепи, хіба так можна, скажи, куди це годиться, так-так, до побачення, пане Алім, усього вам найкращого, ні, Марто, моя машина та, кольору слонової кістки, то куди тебе?..

Дідусь Алім, вахтер, дивився їм услід спокійно, наче кожного дня пан Хаустхоффер забирав Марту з Інкубатора на своїй машині кольору слонової кістки. Мабуть, можна було відмовитися й піти пішки, не лізти, до речі, на рожен — тільки сенсу? Дощ хоч і закінчився, людей на вулиці не було, взагалі все місто здавалося вимерлим, не місто — кіношні декорації, суто фанера і клей. Тільки з вікон долинали звуки концерту чи що; наче в суботу після обіду людям нічого більше дивитися. Ну і на дальньому перехресті двоє цинган у помаранчевих спецжилетках викорчовували дерево. Поряд стояв візочок із грудою старих книжок, жарівничка і величезна яскраво-блакитна лійка.

Навряд чи, звісно, цингани зупинили б пана Хаустхоффера, якби він вирішив силоміць змусити Марту їхати з ним. Та й звичайні пішоходи теж не допомогли би, в цьому вона не сумнівалася.

А коли так — чого смикатися? Нехай собі відкриває душу. До речі, на зустріч вона дійсно запізнюється, причому з його вини.

Справжню адресу Марта йому, ясна річ, не назвала. Попросила зупинитися за квартал, він мовчки кивнув і рушив з місця.

За кермом, хоч як дивно, вся балакучість пана Хаустхоффера вичерпалася — і це при тому, що їхали вони вимерлими, прямими вулицями. Марта сиділа, виструнчившись, щоб не торкатися спинки тим місцем, де шкіру досі трошки пощипувало. У салоні пахло карамеллю, та настільки люто, що вона озирнулася: чи не стоїть на задньому сидінні ящик із цукерками. Ящика не було, і взагалі все тут мало такий вигляд, наче машину щойно придбали в автосалоні.

Пан Хаустхоффер стежив за дорогою цими своїми опуклими очима, ледь помітно посміхався. І мовчав, наче Марти поряд із ним взагалі не було. Тільки коли зсаджував, наче оговтався.

— Щодо Маттеуса, — сказав пан Хаустхоффер, — все-таки не забудь, прошу. Особливо якщо з’явиться найближчими днями.

— А потім, значить, він вам уже буде не потрібний?

Пан Хаустхоффер перегнувся через сидіння, подивився на Марту з вікна знизу вгору.

— І ще от що. — Запитання він, ясна річ, проігнорував. — Не варто собі брехати, Марто. Самообман — дороге задоволення, особливо за нинішніх часів. І боятися мертвих — теж не варто. Це безглуздо, знаєш. Боятися слід живих.

Забирайся до щурячої матері, думала Марта, дивлячись, як його машина повертає за ріг. Хай би що ти там собі вмів, мала я на увазі і тебе, і твої вміння. І велемудрі твої фразочки, до речі.

Вона поглянула на мобільний — певно, вже одна-дві стурбовані смски прилетіли, — але ні, у папці вхідних було порожньо.

Як і на вулиці, подумала Марта. Та що взагалі відбувається із цим містом?!

Вона рушила до площі Трьох Голів, кожен крок гулко відлунював від стін. Із вікон тут теж лунали звуки трансляції і теж посилювалися кам’яними стінами. Це був, певно, не концерт, хоча Марта все ніяк не могла второпати, що ж тоді.

Погода, до речі, виправилася, на небо визирнуло цілком собі затишне, тепле сонце. Як на кінець вересня дуже непогано! І вдало для Марти: вона не проти прогулятися — якщо, звісно…

Тут вона збагнула, що гамір, який долинав із вікон, не просто став гучнішим — він наче перенісся вперед, туди, куди Марта якраз прямувала. Наче на площі встановили нарешті давно обіцяний екран і тепер транслюють це незрозуміло що для всіх бажаючих.

Ну, концерт чи ні, звертати Марта не збиралася. Нас, подумала вона, концертом не відлякаєш, виступом якогось жирного депутатика — тим більше; взагалі нас після всього нічим уже не злякати, даруйте, не з тими зв’язалися.

Вона люто посміхнулася (кому — й сама не знала) і пришвидшила кроки.

Розділ 1

Віртуозне виконання

Марта крокувала Охвістям — північним районом, що прилягав до площі Трьох Голів. Всі вулички тут були вузькі, вологі, із різношерстими будинками. Вона пройшла сучасний, із просторими вітринами «Мода-хауз», першу міську пивоварню «Під гребенем», адвокатську контору, нічний клуб, їдальню «Пончик» із пластиковими подряпаними столами, відділення «Ельфрік-банку», жилу п’ятиповерхову кам’яницю із крилатими пупсами на фасаді. Обличчя пупсів були в білих патьоках, крила — нетопирячі, а очей наче взагалі не було.

Раніше Марта на це різностилля уваги не звертала — якщо довго живеш у Нижньому Ортинську, й не до такого звикаєш. Але тепер — начитавшись тих усіх книжок-архівів, — вона знала: це через Серпентатора Третього. П’ятсот сімдесят три роки тому він ледве не впав на місто. В останню мить зумів утриматися, тільки кінчиком хвоста зачепив дахи будинків. Відтоді одні вважали Охвістя проклятим, інші — позначеним везінням. Були будинки, які стояли тут аж від тих часів, і ніхто їх не оновлював. А інші, хоч скільки

відбудовуй, рано чи пізно завалювалися, чи в них починали протікати труби, а часом орендатор божеволів і влаштовував підпал. У таких будинках верхні поверхи завжди стояли порожні. Хлопці, щоб довести власну крутизну, іноді ночували там, і ходили чутки про певні дивні сни, про голоси та видіння. Але якраз ті, хто ночував, нічого такого не розповідали — і взагалі воліли мовчати про те, що з ними сталося.

Розкопавши цю історію, Марта серйозно розмірковувала, чи не вирушити в рейд по дахах: раптом десь лишилися вплавлені у черепицю лусочка чи дві. Але Віктор казав, що для дослідів запасів йому поки вистачає, і пояснював: тут важливіше зрозуміти принцип як такий, розібратися, де можуть бути серйозні поклади. З лусочок нам яка користь, чим вони допоможуть? А часу згаємо безліч.

З приводу того, де саме впав Серпентатор, літописи мовчали. «Покинувши межі міста, гайнув стрілою на захід сонця. Там, де пролетів Гнівливий, на землю впали краплі крові. Миттю слідом за ним вирушили витязі-серпоносці, найхоробріші з хоробрих, найзвитяжніші зі звитяжних. Непроста чекала на них праця — і несправедливими були звинувачення, що їх досі чуємо на адресу героїв. Кажуть про побиття немовлят, про два села та про хутір Прирічний, які щезли, — та забувають про погрозу, від якої позбавили витязі співвітчизників своїх. Забувають про годованців, про створінь з іржі та кості, із жару та жадоби, — і про тих, хто приходить глухої нічної години, щоб зневолити розум, щоб пробудити звіра у наших серцях. Для того й покликані були витязі, тому й служили місту та державі, щоб боронити від сеї загрози. Боронити, не жаліючи ані життя свого, ані душі своєї…»

І далі все в тому ж дусі: мудровано й розмито, жодної конкретики. Віктор казав, це нормально. Мовляв, тодішні читачі все розуміли, для них це була аж ніяк не нісенітниця, навпаки — дуже чітко викладена історія. Ну, можливо. Якби воно ще їм із Мартою якось допомогло.

Вона поглянула на годинник у мобільному, знову здивувалася, що немає смсок — і якраз тоді він задзвонив.

— Привіт, — сказав хрипкий голос.

— Паулю, це ти? — Марта його ледве впізнала. — Щось сталося?

Дуже розумно взагалі-то: дитина сидить із ангіною, вирішила зателефонувати — а ти одразу надумуєш чортзна-що.

— Я не знаю. — Пауль шморгнув носом, захлинувся і закашлявся. Марта терпляче чекала — і, звісно, йшла далі, бо й так сильно запізнювалася. — Я, — сказав нарешті Пауль, — сто років нічого не малював, знаєш. У сенсі… справжнього, а не карикатур.

— Це не страшно. Може, навіть і на краще. А почуваєшся як? Температура висока?

— Дякую, зранку покращало. Щойно… щойно зробив новий малюнок.

— Жук так на нього чекав! То чому ж ти не надіслав… — Марта затнулася. Ох, подумала, йдеться ж аж ніяк не про звичайний малюнок. — Знову, так?

— Знову, — зізнався Пауль — не винувато, радше просто стомлено. Чи навіть перелякано, динамік спотворював голос, плюс ці шмарклі його. — Марто, ти зараз де?

Вона подивилася на мобільний, закусила губу. Гаразд, подумала, я передзвоню, вибачуся, домовимося на пізніше, зрозуміє, не образиться. Паулю я зараз потрібніша.

— Уяви: зовсім поряд із твоїм домом. Підходжу до площі. У мене справи, але я можу зазирнути на півгодинки, розкажеш мені…

— Не зможеш. Тут народу повно. Марто… краще тобі взагалі не ходити на площу, якщо чесно. А малюнок я зараз сфотографую і надішлю, подивися, будь ласка. Раптом хоч ти зрозумієш, в чому справа. А то, знаєш…

Голоси попереду стали гучнішими, хтось, схоже, горлав просто в мікрофон. «Нарешті!.. Скільки років це тривало!.. А тепер — хай бачать, хай усі бачать!.. »

Вона притисла вказівний до другого вуха, скривилася.

— Що, вибач? Тут погано чути.

— Не ходи…

— Так-так, надішли мені фото малюнка, будь ласка. І — я тоді тебе трошки пізніше перенаберу.

У трубці шипіло, хрипіло — і це був точно не Пауль. Потім звуки урвалися, занили короткі, зловтішні гудки.

Марта протиснулася крізь металеву брамку й опинилася у дворі — вузькому, височенному, заставленому сміттєвими баками. Кришок на

баках не було, поряд із найближчим стояла жінка у затертому світло-червоному пальті, із обвислою сумкою.

— Вибачте, — навіщось сказала їй Марта.

Потім у три кроки перетнула двір, потягнула на себе рипливі двері, піднялася сходами на другий поверх, здолала коридор, повернула, збігла сходами… — все це механічно, думаючи про всілякі дурнички на кшталт нової зачіски чи тестів з фізики.

Пауль, як виявилося, мав рацію: народу було — яблоку ніде впасти. Марта правильно зробила, що пішла дворами, інакше просто не пробилася би з одного краю площі на інший. А так опинилася майже біля ратуші, звідси їй було вже як палицею кинути. Та палиця їй якраз би й не завадила: Марта, звісно ж, одразу зав’язла у натовпі. Люди стояли щільно, плечем до плеча, Марта ще здивувалася, як вони примудряються у цій товкотнечі щось вигукувати, тим більше — здіймати над головою кулаки. А вони вигукували й здіймали. Марта спершу спробувала була йти проти течії, але на неї дивилися й шикали, хтось навіть поставив підніжку, і, щоб не впасти, Марта теж рвучко виставила руки, вперлася долонями у чийсь спітнілий торс, вибачилася (що за день такий, подумала роздратовано) і далі йшла вже хитріше — наче дивилася туди, куди й усі, але боком так проштовхувалася, наступала на ноги, всміхалася знічено… Всі дивилися повз неї, вгору, на — і це був головний сюрприз — величезний екран, який дійсно встановили на площі, десяти років не минуло. Екран підносився над помостом із металевих труб, і Марта вирішила, що все ж буде концерт, до місцевих виборів підгадали, чи що, але вибори не в цьому році, з якого б дива комусь розтринькувати гроші? Видно було, що поміст зібрали нашвидкуруч: один лише каркас, тільки згори затягнутий брезентом, на брезенті намальовано герб Ортинська (триголова дрімлюга) — без особливих кунштюків, і ні імені кандидата, ні лозунгів, ні емблеми партії. Власне, й музичні інструменти не винесли, обмежилися одним мікрофоном та величезним кубом по центру. Біля мікрофона стояв плечистий хлопець із виразним, м’ясистим обличчям. Камуфляжна форма сиділа на хлопцеві, наче на недбало зібраному манекені: тут провисає, там натягнута і от-от вистрелить ґудзиками у натовп.

— Вони, — казав хлопець, — знали, на що йдуть. Все це — свідомо, для розпалювання. Для провокації. І дивіться, це що ж виходить! Адже скільки невинного люду загинуло, подумати страшно. А скільки назавжди покалічено. Я не здивуюся, якщо у кожного в цьому місті хтось та постраждав там, за лісом. Сім'ї розпалися, долі знівечено. А їм — їм тільки цього і треба! Ми тому і привезли. Спеціально. Щоб ви самі побачили. Щоби сказали. Дали зрозуміти. І самі щоб зрозуміли. Бо так далі не можна, правда ж, друзі?

Судячи із захопленого реву у відповідь, друзів у хлопця було півплощі, не менше.

— Моя думка: треба щось із цим робити. Раз і назавжди — рішуче, без панькання. Це, знаєте, як із ураженим органом, будь-якого лікаря спитайте — він вам скаже. Якщо різати треба — значить, треба.

— Треба! — вигукнули з натовпу.

— Давно вже час! — просто над вухом у Марти прогорлав хтось інший. Вона обернулася і виявила, що це їхній новий фізрук. Вдягнений він був не по-фізручому: толстовка із накинутим на голову капюшоном, на руках шкіряні рукавички. Очі в нього блищали, язик час від часу посмикувався, облизуючи губи, хоча спиртним від фізрука навіть не пахло. Марту він не впізнав. — Час! До клішнявої матері с-с-сучих дітей! Всіх, всіх до одного!

— Так ми і зробимо! — відгукнувся хлопець у камуфляжі. — Вірите, друзі?! Так і зробимо, неодмінно! Заразу! Треба! Винищити! — Кожне слово він підкреслював здійнятою рукою із націленим на натовп пальцем. — Так і скажемо!

— Скажемо! — вигукнула жінка, що стояла перед Мартою. Поправила сумочку, пересунула, щоб надійніше, кудись собі на живіт, стрільнула поглядом на сусіда в модній куртці. Наче випадково присунулася до нього, зачепила плечем. Років їй було сорок, не більше, вдягнена пристойно. Працює, подумала Марта, у перукарні чи менеджером у супермаркеті. А може, бухгалтером на великому підприємстві.

— Заразу! — палко видихнула жінка. — Треба! Винищити!

— Якщо дозволите, я передам ваші слова. Нехай у столиці знають про думку простих людей, громадян країни. І нехай приймуть вольове рішення! Досить уже панькання.

Прості люди, громадяни країни, одностайно підтвердили: досить!

— А тепер погляньте в обличчя тим, хто вбивав наших побратимів. Убивав і далі вбиває!

Хлопець у камуфляжі підійшов до куба посеред сцени, смикнув за брезент. Той поповз із вкрадливим, зміїним шурхотінням. Потім завмер, зачепився за один із кутів, і хлопець у два кроки підбіг, смикнув, брезент нарешті з’їхав остаточно — і стало видно клітку із вертикальними ґратами. Невидимий оператор спрямував камеру, збільшив зображення — на екрані з’явилися три темні постаті. Постаті сиділи на металевій підлозі, обхопивши коліна руками. Дивилися просто перед собою, кудись над людськими головами.

— От вони, — відкарбував хлопець у камуфляжі. — Вбивці. Нелюди. Песиголовці.

Натовп засвистів, завив.

Марта спершу нічого не зрозуміла. Це жарт, подумала вона. Чи щось на кшталт середньовічного карнавалу, коли вулицями возили ряжених артистів, які зображували демонів, тролів, ропух із людськими головами… Але ж цих, у клітці, навіть вдягти толком не зуміли: всі троє були у вицвілих шортах, із голими торсами й абсолютно звичайними, людськими головами. Хіба що пообростали більше звичайного — ну то чи велика небувальщина; якщо їх везли з-за лісу, де би взяли ліцензійні ножиці, а із ножем морочитися не схотіли…

Подумала — і сама ж себе осадила: до чого тут ножиці й узагалі їхнє волосся, що ти верзеш, курко безголова?! Перед тобою троє людей в клітці. Не песиголовців, не чудовиськ. Згадай, ти ж бачила і вживу, і на картинках, — песиголовці взагалі жодним чином не схожі на цих от. Вони вищі, руки-ноги в них довші. І обличчя витягнуті, благородні такі, з коротким білим хутром, і вуха більші.

А якщо це не песиголовці, звичайні люди — що вони роблять у клітці? Чому їх туди запхали?

І головне: чому цим питанням не переймаються інші люди на площі?

— Дивіться на них, дивіться уважно! Кожен із них вбив вашого батька, сина, вашого чоловіка! Наших побратимів! — Хлопець у камуфляжі вищирився, вихопив з-за спини короткий гумовий кийок. — А ну встати! — прогарчав він бранцям. Кийок протарабанив по ґратах в один бік, потім в інший. — Встати, я сказав! Хай чесні

люди вами помилуються, тварюки! Не хочете? Вони не хочуть, чуєте? Ну то ми допоможемо, еге ж?

Цього разу хлопець не чекав на реакцію від глядачів — він затиснув кийок під пахвою, носком берця відкинув складки брезенту й присів.

Надто близько від ґратів, відсторонено подумала Марта. Якщо бранці захочуть…

Оператор навів камеру, стало зрозуміло, що в поміст вмонтовано блок: відкидна напівпрозора кришка, а під нею — затерта до блиску металева педаль. Як в автомобілях, карбована така. Тільки збоку ще крихітне віконечко, в якому зараз палав жовтий вогник-індикатор.

Хлопець підняв цю кришку і явно збирався натиснути на педаль.

От тоді бранці, не змовляючись, стрибнули.

Три худорлявих, брудних тіла рвонулися до ґратів. Площа охнула — і Марта охнула теж.

Але не від переляку чи жадібного захвату. І трусило її останні кілька хвилин не від співчуття до тих, хто був у клітці.

Ні — просто тут, зараз, посеред безкрайнього натовпу, відбувалося щось дивне. Щось небезпечне. Марта наче опинилася на полі, густо всіяному драконовими кістками — і не уламками якимись, а повними скелетами. Невидимі хвилі били в неї звідусіль, просякали, проходили крізь кожен мускул, кожну жилку — і летіли далі. До помосту. До клітки.

Марта терпіла й чекала: втекти вона не могла, протистояти — не вміла.

І от дочекалася. Нарешті побачила і зрозу—міла.

Все почалося з очей. Вони були карими (в одного бранця) та зеленими (у двох інших) — звичайні, абсолютно нічим не прикметні очі. Але коли бранці стрибнули — а оператор, помітивши рух, розвернув до них камеру, — стало видно, що колір очей у всіх трьох змінився.

Не карі й не зелені — тепер вони були чорні, буквально смоляні.

Потім ця темрява наче заполонила очниці по вінця й вихлюпнулася на шкіру навколо них. Шкіра на обличчях посіріла, затим стала коричневою — і Марта не одразу збагнула, що не у шкірі справа.

Анітрохи вона не сіріла, лише вкривалася хутром.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ